

ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ АРХІТЕКТУРИ

УДК 728.012(075.8)

С.-Р. О. Дудка

аспірантка кафедри «Дизайн»

Харківської державної академії дизайну і мистецтв

ДИЗАЙН ЯК ЕСТЕТИЧНИЙ ФЕНОМЕН ПРИ СТВОРЕННІ ЕРГОНОМІЧНОГО ПРЕДМЕТНОГО СЕРЕДОВИЩА

Анотація: у статті розглянуто основи дизайну, як творчої діяльності, метою якої є визначення і створення гармонійних формальних якостей предметно-просторового середовища людської життєдіяльності — праці, побуту, відпочинку.

Ключові слова: дизайн, ергономіка, естетика, функціональність, гармонія, середовище, раціональність, комфорт.

Актуальність проблеми. При створенні дизайну митець має враховувати естетичний, функціональний, раціональний та інші моменти формування предметного середовища, але не забуваючи при цьому про культурні особливості та стрімкість розвитку сучасності та впровадження нових, все більш компютеризованих технологій. Дизайн- неперервний процес вдосконалення навколишнього Світу, як і саме вивчення даного феномену.

Вивченість теми дослідження. Виникнення дизайну пов'язано з розвитком промисловості наприкінці ХІХ ст., коли вузька спеціалізація виробництва призвела до руйнування універсальності творчих сил людини та, як наслідок, до втрати естетичної цінності предметів, які вироблялися промисловим способом.

У нашій країні ідеї дизайну набули розвитку на початку ХХ ст., що пов'язано з діяльністю Страхова, Енгельмейера, Столярова та ін. У 1920 р. були створені перші організації, які спеціально займалися розробкою дизайнерських проблем — Всеросійські художньо-технічні майстерні, У 1962 р. був створений ВНДІТЕ — Всесоюзний науково-дослідний інститут технічної естетики. Цей центр дизайнерської теорії та творчості мав філії в багатьох містах (наприклад, у Харкові), а на великих підприємствах працювали спеціальні художньо-конструкторські бюро. Водночас були організовані перші спеціальні вищі та

середні навчальні заклади (наприклад, Харківський художньо-промисловий інститут, нині — Харківська державна академія дизайну і мистецтв, яка є головним закладом підготовки дизайнерських кадрів України), де розпочалася підготовка фахівців такого профілю.

Мета дослідження (художнього конструювання) полягає у формуванні гармонійного предметного середовища, яке найбільш повно задовольняє матеріальні та духовні потреби людини.

Предмет дослідження. Дизайн має власний предмет. Функції дизайну, як естетичного феномену та специфічні особливості дизайну, як різновиду естетичної діяльності..

Об'єкт дослідження. Об'єктом дизайнерської діяльності є світ речей, які створюються людиною за допомогою засобів індустріальної техніки за законами краси та функціонування.

Результати дослідження. У середині кожного виду можлива також спеціалізація дизайну. Позначка проектування в дизайні — оптимізація функціональних процесів життєдіяльності людини, підвищення естетичного рівня виробів і їх комплексів. Предметом проектування в Дизайні є структура і якості форми предметного середовища в цілому і окремих виробів як його елементів. Метод дизайну — принципові основи діяльності, що складаються еволюційно і визначають її позначку та категоріальний апарат, який задає методичні підвалини проектування — засоби моделювання об'єкта і сукупність правил, що визначають послідовність і зміст етапів формотворення. Сучасні принципи дизайну — поєднання в цілісній структурі і гармонійній формі всіх суспільне необхідних якостей об'єкта, що проектується. Основними робочими категоріями дизайнерського проектування є образ, функція, морфологія, технологічна форма, естетична цінність.

Здійснення ідеї створення цілісного об'єкта потребує глибокого знання основних законів і тенденцій розвитку економіки, виробництва, споживання, а також розуміння духовних потреб суспільства. Тому дизайн базується на наукових основах моделювання об'єкта, поєднує наукові принципи з художніми в проектному образі і знаходить застосування в інших галузях суспільної діяльності — це так званий соціальний дизайн.

Теоретичною базою сучасного дизайну є технічна естетика — наукова дисципліна, яка комплексно вивчає соціальні, естетичні, функціональні, ергономічні і технічні аспекти формування предметно-просторового середовища і складає науково-методичні основи, дизайну.

У 1964 р. на міжнародному семінарі дизайнерів у Бельгії було прийнято таке визначення дизайну;

Дизайн — це творча діяльність, метою якої є виявлення, формальних якостей промислових виробів. Ці якості включають і зовнішні особливості виробів, але головним чином — структурні та функціональні взаємозв'язки, які перетворюють вироби в єдине ціле як з точки зору споживача, так і з точки зору виробника.

Таким чином, були виділені головні специфічні особливості дизайну як різновиду естетичної діяльності.

Дизайн охоплює і діяльність дизайнера, і результати його праці — предмети, що пройшли художньо-конструкторську розробку, і особливий метод проектування — художнє конструювання, і власну теорію — технічну естетику — науку, яка досліджує проблеми створення гармонійного предметного середовища.

Художнє конструювання як метод дизайну передбачає висунення нової художньо-проектної ідеї та розробку нової функціональної структури, раціональне втілення цієї ідеї та гармонійне, виразне стилістичне оформлення предмета.

Предмети, які є результатом діяльності дизайнера, повинні бути функціональними, а саме: досконало виконувати своє практичне призначення; бути зручними та безпечними під час експлуатації, тобто задовольняти вимоги ергономіки; бути естетично виразними, тобто мати інформаційно-виражальну форму і бути цілісними композиційне.

Як відомо, в дизайні будь-якого предмета зручність форми і його краса нероздільні. Навіть якщо один, на думку багатьох, «некрасивий», а інший - «дуже гарний» (можливо претендує на роль предмета мистецтва), то обидва вони обов'язково повинні бути утилітарними, якісними та зручними.

Ергодизайн припускає ергономічне передпроектне дослідження будь-якого предмета до того як він буде створений і йому нададуть форму. Одним з критеріїв цієї дисципліни є призначення предмету, його функціональність, зовнішній вигляд (пластика форми, колір, графічне оформлення), а також матеріал, з якого він виконаний. Все це має відношення до будь-якої побутової речі, «хороший дизайн» якої можливий тільки після визначення її прямого призначення, загальних рис функціонально обгрунтованої форми, сприятливого колірної рішення, екологічної структури матеріалу. Нарешті, визначивши всі стоять перед дизайнером завдання, розробляється стильове рішення конкретного виробу. І чим далі буде відстояти кінцева мета - створення того чи іншого предмета - від складових етапів його проектування, тим частіше зможуть виявитися погрішності майбутнього зразка. При цьому в кожному об'єкті дизайну виявлятимуться специфічні риси

Для досягнення композиційної цілісності дизайнер використовує можливості ритму, кольору, масштабу, співвідношення світла та тіні, пустоти та об'єму у поєднанні з особливостями звукового оформлення, освітлення тощо.

Висновки. Однією з основних рис незалежної культури є її динамізм, вільне, ніким не стримуване змагання різних, часто протилежних за своїми цілями, ідейними спрямуваннями шкіл, течій, стилів, об'єднань, груп і т. д. За умов, коли їх незгоди, полеміка не виходять за рамки толерантності, це змагання винятково сприятливе, воно стимулює пошук кращого, досконалого, відшліфовує думку, поглиблює аргументацію. Боротьба за свою аудиторію, широку публіку, за увагу глядачів і читачів — могутній стимул для пошуку логічної ясності наукових ідей, естетичної вишуканості художніх форм, широти узагальнень і глибини філософських інтерпретацій. Від вируючої духовної атмосфери виграє культура суспільства і саме суспільство.

Дослідження історії розвитку духовної культури повинно включати принаймні три головні аспекти:

- ідейно-змістовий (еволюція світоглядної моделі народу, методи і стилі її відтворення даною культурою, розвиток уявлень про людину, її діяльність, ідеали, становлення і зміни в етичних поглядах та принципах естетичної свідомості суспільства тощо);
- інституціональний (дослідження установ, форм і засобів, що забезпечують відтворення та організацію культурного життя, його нормальне функціонування, спрямування його провідних процесів);
- структурний (історичні типи і форми культури та їх світоглядні орієнтації — первісна, феодальна, буржуазна і т. д.; їх суперечності та рушійні сили; складові культури (наука, мораль, релігія та інші види мистецтва, їх особливості, взаємодія).

Свого практичного і закінченого значення естетична діяльність досягає в дизайні — творчій діяльності, метою якої є визначення і створення гармонійних формальних якостей предметно-просторового середовища людської життєдіяльності — праці, побуту, відпочинку тощо, — яка б найбільш повно задовольняла матеріальні і духовні потреби людини.

Література:

1. Ковешникова Н. А. Дизайн: история и теория. Издательство: ОМЕГА-Л, ГРУППА КОМПАНИЙ, 2007 г.
2. Объекты желания. Дизайн и общество с 1750 2011а: Адриан Форти — Санкт-Петербург, Издательство Студии Артемия Лебедева, 2011 г.- 480 с.
3. Дизайн XXI века: Под редакцией Шарлотты и Питера Фиелл — Москва, АСТ, Астрель, 2008 г.- 192 с
4. Актуальный дизайн. Упаковка 01: — Санкт-Петербург, РИП-Холдинг, 2009 г.- 192 с.
5. Папанек В. (2004) Дизайн для реального мира <http://lib-bkm.ru/load/54-1-0-86>
6. Рунге В.Ф. (2003) Основы теории и методологии дизайна: Учебное пособие (конспект лекций) <http://lib-bkm.ru/load/54-1-0-106>
7. Эргономика в дизайне среды: В. Ф. Рунге, Ю. П. Манусевич — Санкт-Петербург, Архитектура-С, 2009 г.- 328 с.

Аннотация

В статье рассмотрены основы дизайна, как творческой деятельности, целью которой является определение и создание гармоничных формальных качеств предметно-пространственной среды человеческой жизнедеятельности - труда, быта, отдыха.

Ключевые слова: дизайн, эргономика, эстетика, функциональность, гармония, среда, рациональность, комфорт.

Abstract

The article covers the basics of design as a creative activity whose aim is to define and create a harmonious formal qualities of the subject-spatial environment of human life - work, life and recreation.

Keywords: design, ergonomics, aesthetics, functionality, harmony, the environment, rationality and comfort.